

ПЛАНИ-СХЕМИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Як навчитися розуміти основні поняття і категорії

1. Уважно прочитайте формулювання поняття.
2. Якщо формулювання містить терміни й слова, у розумінні яких ви не впевнені, то з'ясуйте їхнє значення за відповідними словниками (тлумачними, іноземних слів, спеціальними тощо).
3. Проаналізуйте наведене визначення поняття за його складом.
 - 1) Установіть той центральний змістовий елемент, без якого воно втратить свій сенс.
 - 2) Визначте складові, які доповнюють і конкретизують центральний елемент.
4. З'ясуйте, у якому розумінні використовується поняття (широкому, вузькому, спеціальному, із позицій певного історичного типу світогляду тощо).
5. Порівняйте формулювання, яке ви аналізуєте, з іншими визначеннями цього поняття. При цьому пам'ятайте, що необхідно порівнювати аналогічні розуміння цього поняття.
6. Спробуйте сформулювати власне визначення поняття в цілому або тих його окремих частин, що здаються вам важкими для запам'ятовування. Поміркуйте, чи змінить ваше визначення зміст поняття.
7. Установіть, якими є характерні риси й особливості поняття.

Як брати участь у дискусії

Дискусія — обговорення будь-якого суперечливого питання, проблеми, у процесі якого стикаються різні, як правило, протилежні точки зору.

1. Перш ніж виступати, чітко визначте, якою є ваша позиція. Переконайтеся, що ви розумієте сутність проблеми.
2. Уважно вислухайте опонента і лише після цього висловлюйте свою точку зору.
3. Пам'ятайте, що найкращим засобом доказу або спростування є досконала логіка, беззаперечні факти й аргументи.
4. Сперечайтесь чесно й відверто, намагаючись спростувати, а не викривити висловлювання своїх опонентів.
5. Доводячи або спростовуючи думку, необхідно висловлюватися чітко й зрозуміло, своїми словами.
6. Якщо під час дискусії було доведено хибність вашої позиції, визнайте це.

7. Ніколи не використовуйте образливих висловлювань стосовно опонента або його позиції.
8. Завершуючи свій виступ, необхідно підбити підсумки та сформулювати висновки.

Правила проведення дискусії

1. Необхідно критикувати ідеї, а не опонентів.
2. Мета дискусії полягає не в тому, щоб визначити переможця, а в тому, щоб дійти згоди.
3. Усі учасники дискусії мають бути залучені до обговорення питань.
4. Кожен учасник дискусії має рівні право й можливість висловити свою думку.
5. Виступи мають відбуватися організовано за дозволом ведучого.
6. Будь-яка точка зору підлягає обговоренню, її не можна відкидати не проаналізувавши всі «за» і «проти».
7. Упродовж дискусії її учасники під впливом фактів та аргументів можуть змінювати свою позицію.
8. Під час дискусії необхідно підбивати проміжні й остаточні підсумки.

Як скласти простий або розгорнутий план

1. Зверніть увагу на тему плану. Уважно прочитайте текст, за яким вам необхідно скласти план, і виберіть із нього лише той матеріал, що відповідає його темі.
2. Розпочинайте складати план лише тоді, коли з'ясуєте зміст матеріалу загалом.
3. Залежно від того, який вид плану (простий або розгорнутий) необхідно скласти, оберіть один із двох запропонованих шляхів.
 - 1) Якщо потрібно скласти простий план, то поділіть текст на логічно завершені частини; знайдіть у кожній із них головну думку, чітко й конкретно сформулюйте та запишіть її.
 - 2) Якщо план розгорнутий, у кожній із логічно завершених частин тексту вирізніть декілька положень, які розкривають головну думку; сформулюйте та запишіть головні думки у вигляді пунктів плану, а положення, що їх розкривають, — як підпункти.
4. Перш ніж записати план, перевірте, чи всі головні ідеї тексту знайшли в ньому відображення.

Як скласти тези

Тези — коротко сформульовані основні положення статті, лекції, повідомлення, доповіді. Це короткий письмовий виклад основних думок джерела без пояснень, ілюстрацій та посилань. У тезах переважають загальні положення.

1. Уважно прочитайте текст, на підставі якого вам необхідно скласти тези.
2. З'ясуйте значення слів і термінів, які вам незрозумілі.
3. Розпочинайте складати тези лише тоді, коли ви з'ясували зміст тексту в цілому та його головну думку.
4. Визначте в тексті основні положення, що є ланками логічного ланцюжка, за допомогою якого автор послідовно розкриває свою думку.
5. Сформулюйте їх своїми словами (це сприяє кращому розумінню тексту) і запишіть.

Як написати есе

1. Опрацюйте відповідний теоретичний матеріал за темою есе.
2. Продумайте, у чому може полягати актуальність заявленої теми.
3. Складіть план у вигляді тез, сформулюйте думки та ідеї, що виникли з приводу теми.
4. Виділіть ключову тезу й визначте свою позицію щодо неї.
5. Напишіть текст есе в чорновому варіанті.
6. Проаналізуйте зміст написаного; перевірте зміст і грамотність, композиційну побудову есе, логічність і послідовність викладеного.
7. Внесіть необхідні зміни й напишіть остаточний варіант.

Як здійснити аналіз джерела додаткової інформації, у якому викладені світоглядні проблеми

1. З'ясуйте походження джерела: хто його автор, коли він жив.
2. Що являє собою джерело за змістом і формою (уривок із наукового або філософського тексту, твору художньої літератури, словникова стаття, повідомлення засобів масової інформації, афоризм тощо).
3. Прочитайте наведений у підручнику матеріал із тієї проблеми, якої стосується джерело.
4. З'ясуйте зміст завдання й мету вашого аналізу джерела:
 - 1) ілюструвати й поглибити розглянутий за підручником матеріал;
 - 2) доповнити й конкретизувати знання;
 - 3) ознайомитися з різними, а інколи й протилежними точками зору на якесь питання чи проблему.
5. Прочитайте текст джерела і визначте:

- 1) значення понять і термінів, що містяться в ньому;
 - 2) особливості світоглядної позиції автора джерела;
 - 3) головну думку автора джерела;
 - 4) аргументацію, яку використовує автор для її обґрунтування;
 - 5) переконливість аргументації, власне ставлення до цієї точки зору.
6. Спробуйте виконати завдання до джерела. Якщо ви не можете цього зробити, з'ясуйте, що вам заважає.
- 1) Зверніть увагу на те, як сформульовано завдання; можливо, ви не зрозуміли поставленого завдання.
 - 2) Прочитайте уважно текст джерела, звертаючи увагу на зміст окремих речень.